

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain ja ajokorttilain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

Lakivaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain ja ajokorttilain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi (HE 103/2017 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava lakivaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Ville Hinkkanen, oikeusministeriö
- liikenneneuvos Kimmo Kiiski, liikenne- ja viestintäministeriö
- poliisitarkastaja Konsta Arvelin, Poliisihallitus
- osastopäällikkö Kimmo Pylväs, Liikenteen turvallisuusvirasto
- toimitusjohtaja Pasi Nieminen, Autoliitto ry
- toimitusjohtaja Anna-Liisa Tarvainen, Liikenneturva
- toimitusjohtaja Mika Mäkilä, Linja-autoliitto
- neuvontalakimies Hanna-Liisa Hammaren, Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry
- lakimies Suvi Huotari, Suomen Taksiliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- sisäministeriö
- liikenne- ja viestintäministeriö
- Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT ry
- Autoliikenteen Työnantajaliitto ry
- Suomen Paikallisliikenneliitto ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Asiantuntijakuulemisessa suuri osa asiantuntijatahoista pitää ehdotuksen perusratkaisuja hyväksyttävänä. Valiokunta pitää lähtökohtaisesti perusteltuna, että ajokieltotoimivaltaa siirretään po-

Valiokunnan lausunto LiVL 22/2017 vp

liisille eikä tuomioistuinlaitosta siten rasiteta rutiininomaisilla tapauksilla. Valiokunnan huomiota on kuitenkin kiinnitetty erinäisiin uudistuksen toimeenpanoon liittyviin ongelmakohtiin, kuten ajokieltojen moninkertaiset vaikutukset ammattikuljettajien kohdalla. Tämän vuoksi valiokunta suhtautuu kriittisesti uudistukseen ja pitää tärkeänä, että toteutuksessa otetaan huomioon poliisin resurssien riittävyys ja järjestelmän toimivuus. Ajokieltojärjestelmän tulee olla johdonmukainen ja oikeudenmukainen sekä kohtuullinen ja yhdenmukainen.

Ajokieltotoimivallan siirto poliisille ja ajokieltojen menettely

Sakkomenettelyn tosiasiallista käyttöalaa ehdotetaan laajennettavaksi siirtämällä toimivalta ajokieltoseuraamusten määräämiseen kaikilta osin poliisille. Muutoksen johdosta rattijuopumuksia voitaisiin käsitellä sakkomenettelyssä. Ajokielto määrättäisiin syyksi lukevan ratkaisun pohjalta hallinnollisessa menettelyssä.

Valiokunta kantaa huolta siitä, että ajokielto saattaa tuoda mukanaan muita menetyksiä, jotka kohdistuvat määrättyihin ryhmiin muita raskaammin. Näin ajokielto saattaa tuoda mukanaan ansion menetyksiä ja kohtuuttomia taloudellisia seuraamuksia pienyrityksille, ammattikuljettajille, yrittäjäkuljettajille, maanviljelijöille ja muille vastaaville ryhmille. Ajo-oikeuden menettäminen vaikuttaa heidän mahdollisuuksiinsa turvata elantonsa. Ammattikuljettajien osalta seuraamukset ovat usein kaikista raskaimpia. Ajo-oikeuden menetys saattaa työnantajan irtisanomisen kautta johtaa jopa työsuhteen päättymiseen. Näissä tapauksissa työsuhde tulkitaan päättyneeksi työntekijän syytä, minkä vuoksi heille määrätään jopa 90 päivän kestoisen karenssi työttömyyspäivärahan suhteen. Valiokunta korostaa, että on syytä tarvittaessa voida käyttää riittävää harkintaa jokaisessa tapauksessa, jossa kumulaation vaara on olemassa.

Valiokunta pitää sanktioiden kumulaatiota vakavana ongelmana ja katsoo, että tulee pyrkiä oikeudenmukaisen ja kohtuullisen ajokieltojärjestelmän luomiseen. Hyvänä vaihtoehtona on ehdollisten ajokieltojen käyttö, mutta valiokunta katsoo, että tulee myös pyrkiä joustavampaan järjestelmään. On hyvä, että rattijuopumuksesta määrättävä ehdollinen ajokielto edellyttää aina alkolukon käyttöä kuljetettavassa ajoneuvossa koko ajokiellon ajan.

Valiokunta korostaa liikenneturvallisuutta ja sääntöjen noudattamista ja toteaa, että ajokielto on tehokas sanktio lainkuuliaisuuden ylläpitämiseksi. Sen käytön ei kuitenkaan pidä johtaa kohtuuttomaan sanktioiden kumulaatioon.

Muutoksenhaku

Asiantuntijakuulemisessa on kannettu huolta siitä, että väliaikaisen ajokiellon voimassaoloaika saattaa pidentyä kohtuuttomasti, mikäli väliaikaisen ajokiellon saanut valittaa ajokieltopäätöksestä. Hallituksen esityksessä ehdotetaan ajokorttilain (386/2011) 72 §:ään lisättäväksi säännös, jonka mukaan poliisi voisi määrätä väliaikaisen ajokiellon päättymään. Edellytyksenä esitetään, että ajokieltoon liittyvä rikosasia on vireillä tuomioistuimessa. Tämän lisäksi edellytetään myös painavaa syytä esimerkiksi rikosasian käsittelyn kesto huomioiden. Päättymisen määrätään perustellusta pyynnöstä. Valiokunta kantaa huolta säännöksen soveltamisesta. On välttämätöntä, että viranomaisen aktiivisesti antaa tiedon päätöksen peruuttamismahdollisuudesta väliaikaisen ajokiellon antamisen yhteydessä. Tämän lisäksi ei ole varmaa, että käytäntö muodostuu saman-

Valiokunnan lausunto LiVL 22/2017 vp

laiseksi koko maassa. Valiokunta kiinnittää lakivaliokunnan huomiota kyseisiin epäilyihin ja esittää lakivaliokunnan harkittavaksi säännöstä väliaikaisen ajokiellon kestolle kansalaisten yhdenvertaisen ja tasapuolisen kohtelun turvaamiseksi.

Soveltamiskäytännön yhtenäisyys

Asiantuntijakuulemisessa on pidetty olennaisena varmistaa paikkakunnasta riippumaton, yhdenmukainen seuraamuskäytäntö sekä rattijuopumusten rangaistusten ja ajokieltojen pituuden osalta että ajokorttilain 67 §:ssä tarkoitetun ehdollisen ajokiellon määräämistilanteiden osalta. Oikeusministeriön mukaan yhtenäisyys on tarkoitus varmistaa muun muassa koulutuksen kautta ja koko maata koskevien yhtenäisten ohjeiden avulla. Valiokunta pitää välttämättömänä, että soveltamiskäytännön yhtenäisyyttä seurataan säännöllisesti ja että tarvittaessa ryhdytään riittäviin toimiin.

Resursointi ja koulutus

Poliisille aiheutuva lisätyön tarve on suuri, koska poliisilla ei ole ajokieltoasioiden käsittelyä varten asiankäsittelyjärjestelmää, vaan päätöksenteko tapahtuu täysin paperiprosessissa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan esityksen toteuttaminen edellyttää eräitä muutoksia ajokieltoihin liittyviin tietojärjestelmiin. Tiedon välittämistä Liikenteen turvallisuusviraston, poliisihallinnon ja oikeushallinnon välillä on nopeutettava ja kehitettävä. Tärkeää on, että Liikenteen turvallisuusvirasto, Poliisihallitus ja oikeushallinto toteuttavat ensi vaiheessa nykyisiin tietojärjestelmiin ne muutokset, jotka ovat lainsäädännön muutosten johdosta välttämättömiä. Oikeusministeriön mukaan mahdolliset laajemmat tietojärjestelmien kehittämishankkeet on suunniteltava ja resursoitava erikseen, eikä niitä tule kytkeä nyt käsiteltävänä olevan esityksen voimaantumiseen. Valiokunta korostaa kuitenkin, että järjestelmiä suunniteltaessa pitää pyrkiä kokonaistaloudelliseen toteutukseen.

Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin, että poliisin lisäresurssitarve on hallituksen esityksessä esitettyä suurempi. Kuulemisessa on esitetty toisistaan poikkeavia arvioita. Hallituksen esityksessä esitetty henkilötyövuosiarvio perustuu osaltaan vuoden 2016 tietoihin. Eräiden laskelmien mukaan poliisi tarvitsee jopa 30 henkilötyövuotta hoitaakseen sille nyt siirrettäväksi suunnitellut ajokieltoasiat voimassa olevan lainsäädännön mukaisessa menettelyssä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tämä tarkoittaa arviolta 1,4 miljoonan euron lisärahoitustarvetta vuosittain. Toisaalta on myös esitetty, että jälkikäteisseurannassa pystytään paremmin arvioimaan todellinen tarve. Valiokunta pitää hyvänä, että oikeusministeriön mukaan poliisin resursseja tarkastellaan lain voimaantulon jälkeen säännönmukaisesti vuosittain osana julkisen talouden suunnitelman ja valtion talousarvion valmistelua. Valiokunta kiinnittää kuitenkin lakivaliokunnan huomiota siihen, että lisäresurssitarpeen tarkastelun tulee olla jatkuvaa ja että valtioneuvoston on syytä tarvittaessa reagoida nopeammin myös lisätalousarvioiden puitteissa.

Valiokunnan huomiota on kiinnitetty siihen, että ehdotus siirtää harkinta ajokiellosta poliisille tulisi huomioida poliisin koulutuksessa ja resursoinnissa. Oikeusministeriön mukaan esityksessä on alustavasti arvioitu, että uudistus edellyttää noin kahden tunnin koulutusta 7 000—8 000 henkilölle, mistä aiheutuu noin 500 000 euron kertaluonteinen kustannus. Valiokunta korostaa, että koulutuksessa tulee erityisesti panostaa siihen, että poliisin tulee ajokieltoa määrätessään tehdä kokonaisarvio, jotta voidaan välttää raskas sanktioiden kumulaatio.

Valiokunnan lausunto LiVL 22/2017 vp

Seuranta

Liikenne- ja viestintävaliokunta korostaa, että toteutuksessa tulee ottaa huomioon poliisin resurssien riittävyys ja järjestelmän toimivuus. Valiokunta kiinnittääkin lakivaliokunnan huomiota sekä resurssien seurantaan että uudistuksen toteutuksen seurantaan.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Liikenne- ja viestintävaliokunta esittää,

että lakivaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 27.10.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Ari Jalonen si
varapuheenjohtaja Mirja Vehkaperä kesk
jäsen Mikko Alatalo kesk
jäsen Jyrki Kasvi vihr
jäsen Jukka Kopra kok
jäsen Mats Löfström r
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Jani Mäkelä ps
jäsen Markku Pakkanen kesk
jäsen Jari Ronkainen ps
jäsen Ari Torniainen kesk
jäsen Sofia Vikman kok
varajäsen Teuvo Hakkarainen ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mika Boedeker